

Eugeniusz Kucharski

Ś. p. Tadeusz Pini

Pamiętnik Literacki : czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce literatury polskiej 34/1/4, 378-380

1937

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Śp. TADEUSZ PINI

Śp. Tadeusz Pini urodził się we Lwowie 9 kwietnia 1872, jako syn Józefa, podpułkownika Wojsk Polskich 1863 r., a wówczas urzędnika Wydziału Krajowego. Szkoły niższe i średnie (III gimnazjum klasyczne) przechodził we Lwowie. W półroczu zimowym r. 1892 wpisuje się na wydział filozoficzny Uniwersytetu lwowskiego; studiuje historię literatury polskiej i język polski pod kierunkiem Romana Pilata, slawistykę u A. Kaliny, filologię niemiecką u R. Wernera, filologię starożytną u L. Cwiklińskiego i B. Kruczkiewicza, historię sztuki u J. Bołoz-Antoniewicza, a filozofię u Raciborskiego i Skórskiego. Poza przedmiotem głównym, którym pozostała dlań zawsze polonistyka, największe upodobanie żywił dla historii sztuki i literatury greckiej.

Należał widocznie do studentów bardzo zdolnych, wybitnych i pilnych, skoro pobierał stypendium przez cały czas studiów, a ówczesny system uniwersytecki nie znał tego masowego rozdawnictwa stypendyjnego, jakie praktykuje się dzisiaj. Była to dlań pomoc tym bardziej pożądana, że już w I roku studiów uniwersyteckich stracił ojca.

Od r. 1890 (sprowadzenie prochów Mickiewicza do kraju) tętno duchowego i umysłowego życia na obu naszych wszechnicach niezwykle się ożywia. Wśród młodszej generacji budzą się nowe idealistyczne dążenia i porywy, o nastawieniu jednakże na wskrós realizatorskim i praktycznym. Żąda się teraz pełnienia i urzeczywistniania tego, co głosiły niegdyś najwznioślejsze umysły. Nastaje życiowa odnowa romantyzmu. Młodzież uniwersytecka przyjmuje gorący udział w tym ruchu ideowym, znajdując w nim podniecie i zachętę do samodzielnej pracy naukowej.

W tych warunkach mógł śp. Tadeusz Pini już na ławie uniwersyteckiej wykonać lub przygotować cały szereg studiów i prac naukowych, posuwających walnie naprzód ówczesną wiedzę o literaturze. Jeszcze jako student III r. uzyskuje aprobatę R. Pilata na ogłoszenie drukiem pierwszej swej, dotychczas cenionej pracy pt.: *Z. Krasińskiego tzw. Niedokończony poemat. Próba genezy (Przewodnik Naukowo-Literacki, Lwów,*

1895). W latach następnych, nie licząc artykułów i przyczynków drobniejszych w czasopiśmie, ogłasza rozprawy tak poważne, jak — *Kilka słów w sprawie wpływu Shelleya na tragedie Słowackiego* (Ateneum, 1897, II), *Kornel Ujejski, wspomnienie pośmiertne*, Lwów, 1897, *Stefan Garczyński (Przewodnik Naukowy i Literacki, 1898)*, *Rękopis poezyj Garczyńskiego w przerobieniu Mickiewicza (Pamiętnik Tow. Lit. im. A. Mickiewicza, Rocznik VI, Lwów, 1898)*, *Studium nad genezą Irydiona (Biblioteka Warszawska, 1899)*, *Źródła historyczne Irydiona (Kwartalnik Historyczny, 1899)*, *Garczyński i Krasiński (Biblioteka Warszawska, 1900)*, *Władysław Syrokoma i jego utwory* (Lwów, 1901, s. 247), *Henryk Sienkiewicz jako pisarz narodowy i artysta* (Lwów, 1901), *Nasza współczesna poezja* (Lwów, 1902), *Z pracowni poety i Rękopisy Z. Krasińskiego (Pamiętnik Literacki, R. I, 1902)*.

Wśród wymienionych studiów, zalecających się równie wszechstronnością i wnikliwością w opanowaniu materiału, jak bystrością spojrzenia, rzeczowością i siłą argumentacji, szczególne znaczenie posiada rewelacyjna na swój czas a do dziś należycie nie oceniona rozprawa, zamaskowana niepokąźnym, filologicznym tytułem: *Rękopis poezyj Garczyńskiego w przerobieniu Mickiewicza*. Jest to, jeśli może nie pierwsze w Polsce, to w każdym razie pierwsze w szkole lwowskiej studium naukowe, sięgające do sedna rzeczy w zagadnieniu „formy poetyckiej“. Autor wychodzi wprawdzie od grząskiego i wieloznacznego rozróżnienia „treści“ i „formy“, ale w toku rozprawy porzuca ten wątpliwej wartości aparat pojęciowy i drogą rzeczowej, wnikliwej analizy wykazuje, jak bezkształtne, chwiejne lub mętne projekcje pisarskie Garczyńskiego przybierają mocny, zwarty, semantycznie niezawodny i odkrywczy kształt pod piórem Mickiewicza. Wytrawnego znawstwa rzeczy w ówczesnym Towarzystwie Literackim im. Ad. Mickiewicza dowodzi fakt, iż na podstawie tej właśnie rozprawy powołano młodego uczonego na „członka czynnego“ poważanej instytucji naukowej.

Od września 1896 pełni obowiązki nauczycielskie w gimnazjach lwowskich i tarnowskim, a w r. 1900 obejmuje stanowisko „rzeczywistego nauczyciela“ języka polskiego w gimnazjum tarnowskim. Nie zrywając żywego kontaktu z ruchem naukowym, rozwija równocześnie w starym grodzie Leliwitów szeroką, owocną i do dziś pamiętną działalność społeczno-kulturalną. Jego głównie zasługą, pracą i zabiegami powstało tarnowskie Koło Towarzystwa Literackiego im. Ad. Mickiewicza, które swą akcją odczytowo-kulturalną w latach 1902—1905 odegrało wybitną rolę w obudzeniu życia duchowego szerokich sfer inteligencji miejscowej.

W r. 1906 przenosi się do Lwowa; wtedy to jako początkujący nauczyciel gimnazjum VII miałem zaszczyt cieszyć się Jego koleżeństwem i przyjaźnią. Poza wspólnością przekonań

i poglądów w sprawach publicznych łączył nas wspólny (z mej strony, niestety, tylko platoniczny) entuzjazm dla sztuki, a zwłaszcza dla dwu poetów, którzy byli równocześnie wielkimi artystami — dla Norwida i Wyspiańskiego. Ile uroku i światła rzucały w duszę Jego szczerze, bezpretensjonalne wynurzenia i rozmowy, ocenić potrafi ten tylko, kto miał szczęście zetknąć się w życiu z tą niepospolitą, duchowo wytworną indywidualnością.

Z przeniesieniem się do Lwowa obejmuje tutaj funkcje tak odpowiedzialne i absorbujące, jak redakcja *Pamiętnika Literackiego*, wydawnictwa „Nauka i sztuka“ (tomów 13, Lwów, 1906—1911), *Wieczory polskie* (Lwów, 1909) i H. Macfalle'a *Historia malarstwa* (Lwów, 1912—1917, tomów 9). W r. 1917 przenosi się do Warszawy, a w r. 1919 uruchamia zorganizowany przez siebie instytut wydawniczy „Biblioteka Polska“. Jaką pozycję stworzyła ta instytucja w ogólnym rozwoju kultury polskiej i jakie wartości twórcze do niej wniosła — ocenić to w całym zasięgu jedynie przyszłość podała.

Zgasł we Lwowie 7 września 1937. Cześć Jego pamięci!

Lwów

Eugeniusz Kucharski